

STRESZCZENIE

REORGANIZACJA I DETERMINANTY PARTYCYPACJI KRAJÓW W GLOBALNYCH ŁAŃCUCHACH WARTOŚCI (GVC) W OKRESIE SPOWOLNIENIA PROCESÓW GLOBALIZACYJNYCH

Tomasz Andrzej Tomaszewski

W ostatnich latach zaobserwowano spowolnienie procesów globalizacyjnych, określane terminem "*slowbalization*" (Antràs, 2012). Wymiana międzynarodowa oraz zaangażowanie krajów w globalne łańcuchy wartości (GVC) istotnie się zmieniają. Wpływ na rozwój GVC mają różne czynniki, m.in. odpowiednia polityka handlowa, rozwój technologii, obecność zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) i korporacji transnarodowych, kwestie instytucjonalne oraz cechy gospodarek. Jednak kierunek i siła wpływu tych determinant są dyskusyjne.

Celem pracy było zbadanie determinant rozwoju globalnych łańcuchów wartości w światowej gospodarce, biorąc pod uwagę istniejące nierównowagi rozwojowe. Analiza obejmowała kraje rozwinięte, rynki wschodzące i kraje rozwijające się. Przeanalizowano dynamikę zmian na poziomie krajowym i sektorowym, uwzględniając różne miary uczestnictwa w GVC i heterogeniczność gospodarek. Zbadano również potencjalną reorganizację łańcuchów wartości wraz z proponowanymi scenariuszami rozwoju w przyszłości, uwzględniając globalny kryzys finansowy, pandemię COVID-19 i agresję Rosji na Ukrainę.

Analizę oparto na metodach statystycznych, aby zobrazować różnice w uczestnictwie krajów i sektorów w globalnych łańcuchach wartości. W pracy przedstawiono różnice w krajowej i zagranicznej wartości dodanej w eksporcie oraz pozycję krajów w GVC, zgodnie z literaturą teoretyczną i badaniami empirycznymi. Porównano wskaźniki Banku Światowego z własnymi miarami pozycji krajów i sektorów w GVC w celu weryfikacji wyników. Przeprowadzono również modelowanie ekonometryczne wpływu determinant rozwoju łańcuchów wartości na uczestnictwo i pozycję krajów w GVC.

Wyniki analizy wskazują na duże zróżnicowanie uczestnictwa krajów i sektorów w globalnych łańcuchach wartości w latach 2005-2021. Kraje rozwinięte, rynki wschodzące i kraje rozwijające się różnią się znacznie pod względem krajowej i zagranicznej wartości dodanej, a pozycja krajów i sektorów w GVC również ulega zmianom. Zróżnicowany jest również wpływ determinant rozwoju GVC na różne typy uczestnictwa w łańcuchach. Analiza jednoznacznie wskazuje na wysoką zmienność globalnych łańcuchów wartości, co prowadzi do ich reorganizacji w kierunku regionalizacji, reshoringu lub dywersyfikacji. Obecnie to w rękach władz na różnych poziomach spoczywa odpowiedzialność do tworzenia odpowiednich warunków wspierających globalne łańcuchy wartości w warunkach niepewności.

Słowa kluczowe: *wartość dodana, globalne łańcuchy wartości, handel międzynarodowy*